

LIETUVIŲ KULTŪRINIO PAVELDO AKTUALINIMAS ANGLAKALBĖJE AUSTRALIJOS APLINKOJE

ALGIMANTAS PATRICIJUS TAŠKŪNAS

School of Government, University of Tasmania
Launceston TAS 7250, Australia
El. paštas: a.taskunas@utas.edu.au

Apžvalgoje rašoma apie Australijos lietuvių leidybinę veiklą ir pastangas išsaugoti lietuviybę, parodant, kokios priemonės kintančiomis istorinėmis sąlygomis leidžia nedidelei Lietuvos išeivių grupei Australijoje išlaikyti kultūrinį identitetą ir platesnės visuomenės bei jos institutų dėmesį.

Reikšminiai žodžiai: lietuvių išeivija, lietuvių kultūrinis paveldas Australijoje, lietuviškoji periodika, Australijos lietuvių leidiniai

Iki Antrojo pasaulinio karo Australijoje gyveno nedaug lietuvių ir apie juos mažokai žinome. Sidnėjaus mieste buvo įsikūrusi Australijos lietuvių draugija ir jai priklausė būrelis lietuvių. Kiti tautiečiai išsibarsė po platųjį žemyną ir palengva ištirpo. 1933 metais per Australijos gyventojų surašymą 234 asmenys pasisakė gimę Lietuvoje.

Lietuvių skaičius gerokai pakilo, kai po Antrojo pasaulinio karo į Australiją emigravo 10 000 lietuvių pabėgėlių. Kitų ateivių dauguma iš pradžių tikėjosi apsistoti Australijoje tik laikinai, kol bus išlaisvinta Lietuva. Pirmus dvejus metus beveik visi atvykę lietuviai emigrantai turėjo dirbti valdžios paskirtus darbus, dažnai tolimuose krašto užkampiuose ir sunkiomis sąlygomis. Buvo atvykėlių, kurie įvykdę sutartį ir toliau liko gyventi provincijoje. Tačiau didesnė dalis

persikėlė į didžiuosius miestus, arčiau kitų lietuvių.

Laukiant galimybės sugrįžti į tėvynę, reikėjo išlaikyti lietuviybę. Lietuviai greitai susitelkė. Įkūrė savo oficialią Australijos lietuvių bendruomenę (1/8/1950), turinčią statutą ir renkamą vadovybę. Įsisteigė lietuvių sporto klubai, tautinių šokių grupės, chorai, skautai, bibliotekos, mėgėjų teatrai ir aibės kitų organizacijų. Atsidarė savaitgalinės mokyklos. Australų švietimo institucijos vėliau pripažino ateivių sudarytas lietuvių kalbos ir kultūros mokymo programas.

Keliuose didesniuose centruose lietuviai įsteigė lietuviškas Romos katalikų parapijas, atskirai nuo australų ir su savo lietuviais kunigais. Kultūriniam tikslams paremti atsidarė Australijos lietuvių fondas. Kad padėtų saviškiams įsikurti (pavyzdžiui, įsigyti nuo-

savus gyvenamuosius namus), Australijos lietuviai sukūrė savo bankelį, *Talkos* kooperatyvinę taupomąją kasą.

Jau nuo ankstyvų dienų Australijos lietuviai turėjo savo lietuvišką spaudą: du savaitraščius „Mūsų pastogė“ ir „Tėviškės aidus“. Abu laikraščiai ištikimai aprašinėjo Australijos lietuvių įvykius. Jie taip pat davė progos pasireikšti lietuviams poetams ir prozos rašytojams. Laikraščių puslapiuose nestigo ir diskusijų, ir įvairių nuomonių. Taigi ateities istorikams šitie periodiniai leidiniai bus vaisinga dirva.

Iš pradžių „Mūsų pastogė“ buvo Australijos lietuvių bendruomenės oficialus organas. Vėliau, nuo 1977 m. lapkričio, „Mūsų pastogės“ leidimą perėmė atskira *Lietuvių Bendruomenės Spaudos Sąjunga*. O „Tėviškės aidus“ leido ir tebeleidžia Australijos lietuvių katalikų federacija.

Šalia laikraščių, Australijos lietuvių bendruomenė taip pat išleido du *Metraščius* (1961 ir 1983). Tai stambios knygos ir dydžiu, ir apimtim. Abu *Metraščiai* siekė aprašyti tuometinio laikotarpio lietuvišką veiklą Australijoje. Jie sukrovė daug žinių ir iliustracijų.

Deja, ne visi lietuviai atvykėliai pasiliko Australijoje. Spėjama, kad penktadalis lietuvių įvykdė dvi metų darbo sutartį ir, gal dar kiek pagyvenę Australijoje, persikėlė kitur. Apie 2000 išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas, mažiau – į Kanadą, Naująją Zelandiją, Naująją Gvinėją ir Vokietiją; o vienas lietuvis net sugrįžo į sovietų okupuotą Lietuvą.

Nors tautiečių labai sumažėjo, lietuviška veikla žengė pirmyn. Tačiau tuo pat metu

Australijos valdžia ir emigracijos pareigūnai palengva spaudė lietuvius ir kitus ateivius kuo greičiau asimiliuotis¹. Lietuviai atsidūrė, kaip Erica Boas² pasakė, *dvilypiame gyvenime*: jie buvo ištikimi Australijos piliečiai ir sykiu patriotai lietuviai.

1974 metais Australijos federalinė vyriausybė pripažino *de jure* sovietų valdžią Lietuvoje ir kitose Pabaltijo valstybėse. Šis įvykis smarkiai sukrėtė pabaltiečius Australijoje ir už jos ribų. Australijos ir užjūrių estai, latviai ir lietuviai tuoj ėmė bendromis jėgomis protestuoti ir įvairiais būdais reikalauti, kad Australijos vadovai atšauktų savo nutarimą. To, žinoma, neužteko. Visai Australijos visuomenei taip pat reikėjo išaiškinti, kokia žala buvo padaryta okupuotai Lietuvai, ir prašyti moralinės paramos iš plačiosios visuomenės. Deja, labai greitai paaškėjo, kad australai apie Lietuvą ir jos kaimynus mažai ką žinojo arba iš viso nieko nežinojo. Australijoje išgyvenę ketvirtį šimtmečio, mes, lietuviai, sukrovėme stiprų lietuviškos spaudos paveldą ir tokiu būdu tarpusavyje išsaugojome Lietuvos išeivijos tautinį tapatumą, bet visa tai atlikome tik patys sau.

¹ Australai tuomet nedarė skirtumo tarp *tautybės* ir *pilietybės*. Oficiali galvosena buvo tokia: priimdamas Australijos pilietybę, žmogus netenka savo pirmąsias tautybės ir tampa „tikru australu“. Asimiliacijos klausimu žr.: Taškūnas, Algimantas P. *Lithuanian Studies in Australia*. Hobart, Tas.: TUU Lithuanian Studies Society, 2005, p. 6–8.

² Boas, E. *‘Leading dual lives’: Lithuanian Displaced Persons in Tasmania*. B. A. Honours Thesis (History and Classics). Hobart: University of Tasmania, 1999.

Kitų Australijos gyventojų (daugiau kaip 99,9 proc.) niekas neapšvietė – niekas jiems nepasakė, kas tie lietuviai, kada jie čia atsirado ir kodėl.

Šis įvykis parodė, kad, norint išlaikyti, mūsų tautinį tapatumą svetimame krašte reikia ugdyti ir skatinti dviem frontais: lietuvių kalba ir vietinio krašto kalba. Netrukus po minėto 1974 m. pripažinimo Australijos pabaltiečiai griebėsi plačiau garsinti savo gimtuosius kraštus ir jų problemas. Pasirodė keletas laikraščių ir biuletenių anglų kalba³. Juos daugiausia redagavo ne patyrę žurnalistai, bet veltui dirbantys savanoriai iš savųjų. Tiražu šitie leidiniai negalėjo konkuruoti su vietos masine spauda. Nepaisant to, ši naujai įsteigta Australijos pabaltiečių spauda pasiekė nemažai politikų, mokytojų ir kitų įtakingų asmenų.

1975-ųjų pabaigoje, po pusantrų metų akcijos, Australijos vyriausybė atšaukė sovietų valdžios Pabaltije pripažinimą. Dar po trejų metų (1978) Australijos darbiečių partija (kuri buvo įvykdžiusi pirmąją 1974 m. pripažinimą) viešai paskelbė, kad ji pakeitė savo nusistatymą šiuo klausimu ir kad tokio pripažinimo sovietams ateityje nepakartos.

Periodiniai pabaltiečių leidiniai anglų kalba palengva ėmė nykti; ilgiausiai dar ėjo „News Digest International“ ir „Baltic News“ (iki 1990 m. pabaigos). Pastarasis biuletenis, tuomet jau pasiekęs 11 000 vienetų tiražą, užsidarė savanoriškai, nes Lietuvai atgavus Nepriklausomybę nauji ir stiprūs pabaltie-

čių savaitraščiai anglų kalba pasirodė pačiose Pabaltijo valstybėse.

Pokario lietuviai emigrantai Australijoje buvo politiniai pabėgėliai. Todėl jau nuo pat atvykimo į šį kraštą jiems teko susidurti su stipriu priešu: vietos komunistų partija. Australijoje buvo mažiausiai 5000 komunistų partijos narių ir dar daugiau anoniminių jų rėmėjų. Pasitaikius progoms, vietos komunistai netylėjo ir vis skleidė piktą gandą, kad lietuviai yra naciai, žydšaudžiai ir kad jie atbėgo į Australiją norėdami išvengti teismo už žydų šaudymus ir kitus nacių nusikaltimus. Vėliau mūsų priešai buvo įvardiję ir karo nusikaltimais viešai apkaltinę kelis pavienius lietuvius, bet šie visi buvo išteisinti.

Deja, Australijos lietuviai niekada neturėjo ir dar dabar neturi priemonių ir išteklių gintis nuo tokių užpuolimų, o jų kartais pasitaiko ir per vietos radijo tinklus, ir per Australijos žiniasklaidą. Šiame žemyne lietuviai neturi specialios organizacijos, kuri sistemingai ir plačiai informuotų Australijos gyventojus apie Lietuvą ir sykiu sektų ir gintų Lietuvos interesus šio žemyno žiniasklaidoje.

Bandymų buvo. Pavyzdžiui, 1985 metų liepos mėnesį Australijos lietuvių bendruomenės Krašto valdyba įsteigė Lietuvių informacijos biurą. Po metų veiklos biuras paprašė bent 5000 dolerių paramos iš Tautos fondo (JAV). Pašalpos negavo ir biuro veikla užgeso.

Jaunųjų Australijos lietuvių draugija (ALJS) protarpiais leido neperiodinį žurnalą *Jaužinios*. Šiame A4 formato 16 puslapių leidinyje kai kurie straipsniai buvo spausdi-

³ „Baltic News“, „News Digest International“, „Baltic Herald“, „Baltic Review“ ir kt.

namis lietuvių kalba, kiti – anglų. Taigi kiekvienas galėdavo rasti ko pasiskaityti. Deja, jau penkiolika metų, kai *Jaužinio*s nebepasirodo.

LIETUVIŠKI LAKŠTAI

1987 m. Tasmanijos universitete įsisteigė Lietuvos studijų sambūris. Šis mažytis studentų būrelis pradėjo leisti metinį žurnalą apie Lietuvą ir lietuvius anglų kalba „Lithuanian Papers / Lietuviški lakštai“. 72 puslapių žurnalas eina iki šiol (išleistas jau dvidešimt pirmas žurnalo numeris).

Pagrindinis žurnalo tikslas yra sudominti lietuviškai nekalbančius emigrantų vaikus ir kitataučius. Todėl jame spausdinami originalūs įvairių sričių straipsniai apie Lietuvą ir jos gyventojus. Skaitytojų yra 29-ioose kraštuose. Dabartinis tiražas – 3 tūkst. Taigi leidinys pajėgia pasiekti tik mažytę dalelytę Australijos gyventojų. Finansiškai „Lithuanian Papers“ vargsta ir gali bet kada užsidaryti. Žurnalas kasmet patiria piniginių nuostolių, nes daug egzempliorių išdalijama nemokamai universitetams, bibliotekoms, politikams ir t. t. Vienintelis ramsis – Australijos lietuvių fondas – kasmet duoda 2 tūkst. dolerių, tai padengia vos 20 proc. būtiniausių išlaidų. Jau 20 metų, kai abu redaktoriai, vertėjai ir kiti talkininkai dirba be atlyginimo.

Šiandien „Lithuanian Papers“ yra paskutinis ir vienintelis lietuviškas žurnalas anglų kalba Australijoje ir visame Pietų pusrutulyje. Šis žurnalas yra mūsų spaudos kertinis paveldas, nes jis, pasitelkdamas pasaulyje taip plačiai vartojamą anglų kalbą, dar vienu

būdu saugo Lietuvos išsivijos tautinį tapatumą. Antros ir trečios kartos lietuviams, kurie jau nemoka lietuviškai, „Lithuanian Papers“ parodo kelią protėvių paveldo link. Žmonėms, iš viso nepažįstantiems Lietuvos, šis žurnalas teikia patikimų žinių apie Lietuvą ir lietuvius.

„Lithuanian Papers“ turėtų padidinti tiražą, pasiekti gerokai daugiau skaitytojų. Deja, patys vieni leidėjai nepajėgia daugiau aprėpti: žurnalą leidžia tik mažytis būrelis studentų, kurie dirba, kiek gali, bet neturi nei didesnių lėšų, nei talkininkų užsimoti plačiau. O pagalbininkų iš kitur iki šiol dar neatsirado. Gaila, kad nei Lietuvos Respublikos vadovybė, nei Lietuvos ambasadoriai užsienyje, nei lietuviai prekybininkai ar mokslininkai nesupranta „Lithuanian Papers“ žurnalo svarbos Lietuvai. Greitai jau gali būti šaukštai po pietų.

KNYGOS APIE LIETUVĄ

Nors ir stinga lėšų, tas pats Lietuvos studijų sambūris Tasmanijos universitete pagal išgales leidžia knygas apie Lietuvą, daugiausia anglų kalba (žr. priedą). Darbuojasi ne vien šis sambūris. Iš viso per pastaruosius 50 metų Australijoje pasirodė daugiau kaip trisdešimt knygų anglų kalba, kuriose kartais siauriau, o kartais plačiau rašoma apie lietuvius ir Lietuvą. Kai kurie jų autoriai yra lietuviai, kiti – ne lietuviai. Deja, šitose knygose lietuviška informacija ne visada yra tiksli, kartais pasitaiko ir žalingų klaidinimų.

Tarp išsamesnių knygų, skirtų vien lietuviškomis temoms, minėtinos šios: Genovaitės Kazokienės apžvalga (2003) apie lie-

tuvius menininkus Australijoje 1950–1990 metais; Algimanto Taškūno analizė (2005), apimanti 50 metų lituanistikos studijų eigą Australijos universitetuose. A. ir B. Birškių bendras Australijos lietuvių aprašymas 1986 m. knygoje apie pabaltiečius Australijoje. Į pastarąjį veikalą įsivėlė nepageidaujamų klaidų. Jas pastebėjo recenzentai, bet, deja, per vėlai, kad būtų galima pataisyti klaidinančią knygą.

Yra keletas kitų knygų, kuriose lietuvių ateivių paveldas yra iškraipytas. Pavyzdžiui, Barbara Saunders savo 2005 m. knygoje klaidingai aprašė mūsų, t. y. pokario lietuvių ateivių, praeitį. Ji rašė:

„1940 m. viduryje Sovietų Sąjunga įsiveržė į Lietuvą ir ją oficialiai užėmė birželio 15 dieną. Kai kurių lietuvių nuomone, tai buvo savo rūšies išvadavimas nuo nacių Vokietijos, kuri 1939 m. buvo atėmusi vienintelį lietuvių uostą Klaipėdą; ir [tai buvo] išvadavimas nuo pačių lietuvių valdžios, kuri buvo nekenksminga ir nacionalistinė, tačiau diktatūrinė. <...> Jų [lietuvių] džiaugsmas ilgai nesitęsė, nes buvo „išrinkta“ marijoniečių vyriausybė ir Lietuvą padarė Sovietų respublika. 1941 birželio mėnesį nacių Vokietija užėmė Lietuvą. Daug lietuvių pabėgo į Vakarus, pradžioje į Vokietiją, tikėdamiesi susisiekti su Vakariečių karo daliniais, ir tada sugrįžti į savo tėvynę, kai Sovietų Sąjunga ją vėl išvaduos. Tačiau Sovietų Sąjunga, kaip ir anksčiau, nemanė pasitraukti. Todėl apie 10 000 lietuvių emigravo į Australiją“ (p. 44).

Blogiausia, kad tokias klaidas, sykį pasirodžiusias viešumoje, yra sunku atšaukti ar ištaisyti.

Didžiausias sunkumas lietuviškoms knygoms ir žurnalams Australijoje leisti yra tas, kad lietuviai šiame krašte neturi savo leidyk-

los ar našaus platinimo mechanizmo. O štai bendroje Australijos rinkoje veikia glaudūs leidyklų, radijo, TV ir masinės spaudos tinklai. Milžiniški tam tikrų knygų kalnai pasirodo parduotuvėse tuoj po TV ir kino programų tuo pačiu pavadinimu.

Kelioms populiarioms lietuviškoms knygoms, tai yra romanams, novelėms ir Truchano fotografijų albumui, pavyko įsikverbti į šią plačiąją rinką. Bet tik keliems leidiniams. Likusieji lietuviški leidiniai turi pasitenkinti mažesniu tiražu ir siauresniu skaitytojų būreliu. Yra pavojus, kad brangus ir unikalus lietuvių paveldas tokioje aplinkoje gali pamažu ištirpti arba visiškai išnykti.

2005–2006 m. Australijos lietuvių bendruomenės Krašto valdyba ėmėsi iniciatyvos išleisti Australijos lietuvių istoriją anglų kalba. Šiam darbui Valdyba pasikvietė dr. Liudą Popenhagen ir ji dabar rašo istorijos rankraštį. Tikėkimės, kad šis veikalas ištaisys ankstyvesniuose leidiniuose pasitaikiusias klaidas ir taps pagrindiniu šaltiniu visiems, siekiantiems žinių apie lietuvių tautinį paveldą Australijoje.

KULTŪRINIAI MAINAI

Australijoje įsteigta Lietuvos baleto bičiulių draugija (FLB – *Friends of the Lithuanian Ballet*) daug nuveikė supažindindama Australijos visuomenę su Lietuvos baleto menu. Draugija nuo 1998 iki 2002 metų leido biuletenį anglų kalba „Friends of Lithuanian Ballet News“ (angl. *newsletter*). Jis daug prisidėjo prie Lietuvos kultūros pristatymo angliškai kalbantiems šio žemyno žmonėms.

APKLAUSOS

Australijos Kvinslando (Queensland) valstijoje antros kartos lietuvaitė Eve (Ieva) Puodžiūnaitė-Wicks atliko išsamią atvykėlių apklausą ir parašė Kvinslando lietuvių emigrantų istoriją. Eve apklausinėjo daugiau kaip septyniasdešimt penkis asmenis iš keturių kartų, sujungdama vaizdinę ir istorinę medžiagą. Eve ištyrė archyvus, apklausinėjo žmones, užfiksudama vaizdus fotojuostose ir užrašydama žodžius garsajuostose. Ji rinko senas nuotraukas ir asmeninius bei platesnės kultūrinės paskirties daiktus.

Prieš dvejus metus Kvinslando muziejuje Eve Wicks suruošė išpūdingą parodą „Užuovėja po Pietų Kryžium“ (*Refuge under a Southern Cross*), kur nuotraukomis ir žodžiais buvo pavaizduotas lietuvių emigrantų gyvenimas šiame krašte nuo jų atvykimo iki dabarties. Šita aukšto lygio paroda vyko beveik tris mėnesius, ją aplankė per 150 000 asmenų iš visos Australijos ir užsienio. Reikėtų, kad parodą pamatytų ir kitos Australijos dalys. Eve Wicks dabar spaudai rengia knygą, kuri apims visą jos taip kruopščiai surinktą medžiagą. Knyga pasirodys dviem kalbomis – lietuviškai ir angliškai.

INTERNETAS

Technologija dabar žengia smarkiai pirmyn ir didesnės Australijos lietuvių bendruomenės imasi žygių įsirengti savo interneto svetaines. Toliausiai pažengę yra Sidnėjaus lietuviai, dabar turintys išsamią interneto svetainę (<http://www.slic.org.au/>), dažnai

vadinamą SLIC. Jai pradžią 2000 m. padarė Ramona Ratas-Zakarevičienė, įsteigdama interneto svetainę Sidnėjaus lietuvių klubui. Jau tuomet paaiškėjo, kad labai trūksta lietuviškos medžiagos anglų kalba. Klubo bibliotekoje buvo apščiai lietuviškų knygų, bet jaunoji karta nepajėgė jų skaityti.

Ramona ir jos vyras Ramutis šiam reikalui pritraukė grupę lietuvių jaunuolių, įkūrė New South Wales valstijos Australų-lietuvių interneto šaltinių centrą, 2002 m. gavo 13 200 dolerių paramą iš NSW valstijos valdžios ir įsteigė SLIC – Sidnėjaus lietuvių informacijos centrą. Šiandien SLIC yra sukaupęs gausų lietuvišką paveldą, kuris apima ne tik išeivių, bet ir Lietuvos gyvenimą – nuo praeities iki dabarties. Svetainėje einamieji reikalai yra suskirstyti į žinias, sportą, įvykius, pranešimus, biuletenius. Atskirame skyriuje yra SLIC'o platus archyvas su biografiniiais ir kitais duomenimis. SLIC išsiskiria tuo, kad jo ir anglų kalba, ir žinių patikimumas yra labai aukšto lygio. Jau vien dėl to SLIC turėtų tapti visos Australijos lietuvių centrine interneto svetaine.

VALSTYBINĖ PARAMA

Pastaruoju metu australų valstybinės įstaigos išreiškė norą finansiškai paremti lietuvių bendruomenes, mėginančias išlaikyti savo paveldą. Kaip minėta, Sidnėjaus mieste ši parama padėjo įsteigti efektingą SLIC svetainę. Melburno lietuvių bendruomenė dabar svarsto, ką ir kaip būtų geriausia išsaugoti gavus paramą iš jų valstijos (Viktorijos) valdžios.

IŠVADOS

Patirtis rodo, kad, gyvenant svetimame krašte, lietuvišką paveldą reikia išlaikyti ne tik savo gimtąja kalba tarpusavyje (tai yra

tarp savo tautiečių), bet ir gyvenamojo krašto kalba. Šioje srityje Australijos lietuviai yra nuveikę nemažai, nors neretai dirbama tik pavieniui ir privačia iniciatyva.

Priedas

Priede pateikiami literatūros apie Australijos lietuvių veiklą bibliografiniai aprašai. Pirmasis sąrašas skirtas bendrais bruožais pristatyti bendruomenės gyvenimui, antrasis – literatūrai apie Australijos lietuvių leidinius, autorių mokslinei ir literatūrinei veiklai. Sąrašas nėra išsamus, čia pateikti pagrindiniai veikalai. Plačiau žr.: TAŠKŪNAS, A. P. *Lithuanian Studies in Australia*. Hobart: Tasmania University Union Lithuanian Studies Society, 2005, p. 173–190. ISBN 1 86295 273 6 (minkšti viršeliai); ISBN 86295 272 8 (kieti viršeliai).

LITERATŪRA APIE AUSTRALIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS VEIKLĄ

1. *Australijos Lietuvių Bendruomenės Statutas* (Statute of the Australian Lithuanian Community), adopted in Adelaide, at the 21st session of ALB Krašto Taryba (The national council of Australian Lithuanian Community), on December 30, 1988. Adelaide: ALB, 1988.

2. *Australijos lietuvių metraštis*. Vol. 1. Sydney: ALB savaitraštis „Mūsų Pastogė“, 1961.

3. *Australijos lietuvių metraštis*. Vol. 2. Ed. V. BALTUTIS. Adelaide: Australian Lithuanian Community and Australian Lithuanian Foundation, 1983.

4. BALTUTIENĖ, D. M. ir kt. (red.). *Australijos lietuvių 40 metų kultūrinė veikla* (40 years of cultural activities by the Lithuanians in Australia). Melbourne: [Australijos Lietuvių Bendruomenės Kultūros Taryba], 1990.

5. BANKS, A. Making decisions about risk: A Lithuanian example. *Lithuanian Papers*, 2001, nr. 15, 42–46.

6. DUNSDORFS, E. *The Baltic dilemma*: The case of the de jure recognition of incorpo-

ration of the Baltic States into the Soviet Union by Australia. New York: Robert Speller & Sons. 1975.

7. DUNSDORFS, E. *The Baltic dilemma*. Part 2: The case of the reversal of the de jure recognition by Australia of the incorporation of the Baltic States into the Soviet Union. Melbourne: Baltic Council of Australia, 1982.

8. JŪRAGIS, J. A. Poezijos knygų bibliografija. *Tėviškės aidai*, 1989, nr. 27, 10 July, p. 4.

9. JŪRAGIS, J. A. (sudaryt.). *Terra Australis*: Australijos lietuvių poezijos rinkinys. [Sydney]: Mintis, 1972.

10. *Lapas*: a newsletter of the Lithuanian Community of Queensland. Brisbane: ALB Lithuanian Community.

11. *Lithuanian Papers*. Annual Journal published by the Lithuanian Studies Society at the University of Tasmania, Hobart, Tas, 1987–.

12. *Mūsų pastogė*: Lithuanian-language weekly newspaper. Sydney, N.S.W.: Lithuanian Publishing Society, 1949–.

13. TAŠKŪNAS, A. P. Five common myths about migrants in Australia. In TAŠKŪNAS, A. P. (ed.). *Industrial relations: Introductory Readings*. Dept. of Political Science, University of Tasmania., Hobart., 1981, Chapter 4.

14. TAŠKŪNAS, A. P. Lithuanian studies in Australia: A real potential or a pipe-dream? In FENNELL, T. G., and JOHANSONS, H. A. (eds.). *Baltic studies in Australia I*. Melbourne: The Australasian section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1989, p. 111–124.

15. TAŠKŪNAS, A. P. (ed.). *Lithuania in 1991: Selected readings*. Sandy Bay, Tas.: T.U.U. Lithuanian Studies Society, 1992.

16. TAŠKŪNAS, A. [P.]. Australai mažai žino apie mus. *Pasaulio lietuvis*, 1996, nr. 10/324, p. 18–19.

17. TAŠKŪNAS, A. P. *An alternative approach to Lithuanian Studies at tertiary level*. Paper presented at the 11th AABS (A/asia) Conference, at Deakin University Geelong, on 6 October, 2001.

18. TAŠKŪNAS, A. P.; DOYLE, J. W. (eds). *Lithuania: A View from Australia*. Sandy Bay, Tas.: TUU Lithuanian Studies Society, 1991.

19. *Unitas*: News from the University of Tasmania. Hobart: University of Tasmania, 2002, vol. 230, 5 August.

20. VABOLIENĖ, J. Lietuviškoji mokykla. *Pasaulio lietuvis*, 1980, nr. 10 (132), p. 21–22.

21. VĖGELYTĖ, I. Australijos mokslininkė mano, kad Ignalinos AE dirbs dar 10–15 metų. *Lietuvos aidas*, 1994, gruodžio 24, p. 9.

AUSTRALIJOS LIETUVIŲ LEIDINIAI, MOKSLO DISERTACIJOS

1. ANGUS, M. *The world of Olegas Truchanas*. 3rd edition. Hobart: OBM Pty. Ltd., 1975.

2. APINYTĖ-POPENHAGEN. *Nekrošius and Lithuanian Theatre*. New York: Peter Lang Publishing, 1999.

3. *Baltic News*. A Baltic newsletter. 16 vols., No. 1–66. Sandy Bay, Tas.: HELLP / Baltic Research Foundation, 1975–1990.

4. BALTUTIS, M. *Lithuanians in Melbourne 1947–1980*: B. A. Honours Thesis. Melbourne: University of Melbourne, 1981.

5. BANKS, A. *Cultural and Political Aspects of Lithuania's Environmental Problems*: B. A. Honours Thesis (Geography and Environmental Studies). Hobart: University of Tasmania, 1990.

6. BANKS, A. *Lithuania's environmental problems*. Sandy Bay, Tas.: TUU Lithuanian Studies Society, 1991. ISSN 1031-3958.

7. BANKS, A. J. *Political, economic and social reform in Lithuania*: Implications for the environment: Ph. D. thesis (Geography and Environmental Studies). Hobart: University of Tasmania, 1997.

8. BAUZE, Anna. *A Lithuanian in Australia*. Adelaide: Published by The family of Anna Bauze Senior, 2002. – Tas pat lietuviškai: BAUŽIENĖ, O. *Mano gyvenimo prisiminimai* (Memoirs of my life). Adelaide: The Family of Anna Baužė Senior, 1996.

9. BIRŠKYS, B. & A.; PUTNINŠ, A. & SALASOO, I. *The Baltic peoples in Australia*. Australian Ethnic Heritage series. General editor Michael Cigler. Melbourne: A.E.P. Press, 1986. V. A. Vitkūno recenzija kn. TAŠKŪNAS, A. P. & DOYLE, J. W. (eds). *Lithuania: A view from Australia*. Sandy Bay, Tas.: TUU Lithuanian Studies Society, 1991, p. 84–91.

10. BOAS, E. *'Leading dual lives', Lithuanian Displaced Persons in Tasmania*: B. A. Honours Thesis (History and Classics). Hobart: University of Tasmania, 1999.
11. Daubaris, A. B. *First Royal Balt Migrant in Australia*, 50 years from 1947–1997. S. l., [1997]. Savilaida.
12. DRYŽA, Giedrius; ir DRYŽA, Susan. *A Migrant Story*. [Sydney?]: Australian Lithuanian Federal Executive, 1997. 20 p.
13. FENNELL, T. G.; JOHANSONS, H. A. (eds). *Baltic studies in Australia*, I. Melbourne: The Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1989.
14. FENNELL, T. G.; Johansons, H. A. (eds). *Baltic Studies in Australia*, II. Melbourne: The Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1996.
15. FLANAGAN, Kathleen. *Creating Lithuania: The historiography of Lithuanian nationalism, 1863–1985*: B. A. Honours thesis (History), University of Tasmania, 2001.
16. FOOKS, E. H.; ZAKAREVIČIUS, R. A. *Microwave Engineering using Microstrip Circuits*. Sydney: Prentice-Hall, 1990.
17. *Frozen Inferno*. Translations by Paulius Vaduvis and Milda Danys. First published 1981 by Lithuanian Catholic Religious Aid; and 1988 Baltic News, 2002.
18. GROSS, K. E.; ROZENTALS, D. J. *Letters from the Outside*: The history of the Friends of the Prisoners. Sandy Bay, Tas.: TUU Lithuanian Studies Society, 2004. ISBN 1 86295 147 0.
19. *Henry Salkauskas 1925–1979*: Catalogue-Retrospective Exhibition of Paintings and Prints, April 11 to May 24, 1981. [Sydney]: Art Gallery of New South Wales, 1981. 38 p.
20. JANAVIČIUS, Jolanta. *Heartfelt Feelings*. Sydney: New Poetry & Prose, 2003. 27 p.
21. JANAVIČIUS, Jurgis. *Journey to the Moon*. Canberra: Poetry & Prose Publication, 1971. 63 p.
22. JANAVIČIUS, Jurgis. *Umpph*. Canberra: Poetry & Prose publication, 1972. 59 p.
23. JANAVIČIUS, Jurgis. *Tap Sketching*. Sydney: New Poetry & Prose, 2003. 21 p.
24. JOKUBAITIS, Paul et al. *Baltic States Phrasebook*. Hawthorn, Vic.: Lonely Planet Publications, 1995. 232 p.
25. JONAITIS, Elena. *Elena's Journey*. Melbourne: The Text Publishing Co, 1997. 264 p.
26. KABAILA, P. R. *Belconnen's Aboriginal Past*. [S. l.]: Jamison Centre, ACT: Black Mountain Projects. 1997. 60 p.
27. KABAILA, Peter. *High Country Footprints*. Canberra: Prion Publishing, 2005. 174 p.
28. KABAILA, P. R. *Wiradjuri Places – The Lachlan River Basin*. [S. l.]: Jamison Centre, ACT: Black Mountain Projects, 1995.
29. KABAILA, P. R. *Wiradjuri Places – The Macquarie River Basin*. 2nd edition. [S. l.]: Jamison Centre ACT: Black Mountain Projects. 1996. 144 p.
30. KAZOKAS, G. E. *Lithuanian artists in Australia, 1950–1990*. Vol. 1–2. Ph. D. Thesis (History). Hobart: University of Tasmania, 1992.
31. KAZOKAS, G. E. *Lithuanian Artists in Australia, 1950–1990*. Melbourne: Europe–Australia Institute, 2003. 328 p.
32. KEMEŽYS, Kazys J. *The consummate Art of Leonas Urbonas*. S. l., 2004. 136 p.
33. KEMEŽYS, Kazys J. *The Drum dance of Rorotonga*. [Canberra]: K. J. Kemežys, 1999. 272 p.
34. KEMEŽYS, Kazys J. *View from the dark side of earth*. [Canberra]: K. J. Kemežys, 2000. 185 p.
35. KEMEŽYS, Kazys J. *The principle of life in art and evolution*. [Canberra]: K. J. Kemežys, 2002. 158 p.

36. *Lapas*: a newsletter of the Lithuanian Community of Queensland. Brisbane: ALB Lithuanian Community.
37. *Lithuanian Paper*: Annual journal published by the Lithuanian Studies Society at the University of Tasmania, Hobart, Tas. Vols. 1–19, 1987–2005. ISSN 1031–3958.
38. LUBINAS, Ale. *Avietė and After*. Australia: Fosbee Pty. Ltd., 1998.
39. LUBINAS, Ale. *Under Eucalypts*. Australia: Fosbee Pty. Ltd., 1998.
40. LUBINAS, Ale. *Homeland lost*. 3rd edition. S. I.: Sid Horta Publishing, 2003. 700 p.
41. PRANAUSKAS, G. *Fifty years of Lithuanian culture in Australia, 1940s–1990s*. B. A. Honours Thesis (Literary and Communication Studies). Geelong: Deakin University, 1998.
42. RAKAUSKAS, J. *Liaudies dainos and identity for Lithuanians living in Adelaide*. MA. Qualifying thesis, Department of Music. St. Lucia: University of Queensland, 1991.
43. RAKAUSKAS, J. *The sound of change: Music-making by Lithuanians living in Australia*. M.A. Thesis, Department of Archaeology. Adelaide: The Flinders University of South Australia, 1999.
44. RATAS, V. (ed.). *Eleven Lithuanian artists*. Sydney: Lithuanian Community in Australia/Mintis, 1967. 99 pp.
45. REILLY, Edward. *First Snow*. Geelong, Vic.: Editiones Betula, 2004. 219 p.
46. ROZENTALS, Darien J. *The illiusion of space: Writing cities and reading their monuments [with reference to Vilnius and Užupis]*. B.A. Honours thesis (English, Journalism & European Langs.), University of Tasmania, 2003.
47. SAUNDERS, Barbara A. *Spirit of the Desert*: The story of Eucla, WA, after the East-West Telegraph Era. S. I.: Eyre Highway Community Association, 2005.
48. SHUEY, M. *The Tasmanian Reaction to the Baltic Recognition*. B. A. Honours Thesis (History and Classics). Hobart: University of Tasmania, 2004.
49. SIMANKEVIČIUS, Almis. *Macquarie's Kingdom*. North Sydney: Good Walking Books, 2004.
50. SIMANKEVIČIUS, Almis. *On the Milford Track – Walking New Zealand's World Famous Track*. North Sydney: Good Walking Books, 2000.
51. SIMANKEVIČIUS, Almis. *Santiago – Walking the Pilgrim Path*. North Sydney: Good Walking Books, 1999.
52. SONGAILA, Joan. *Journey to Paradise*. Coolangatta: Zeus Publications Ebook, 2000.
53. ŠIMKUTĖ-POCIUS, Lidija. *Contemporary Lithuanian Bookplates*. Melbourne: Australian Lithuanian Foundation Inc., 1989. 71 p.
54. ŠIMKUTĖ, Lidija. *Tylos erdvės. Spaces of Silence*. Vilnius: Lithuanian Writers' Union Publishing House, 1999. 142 p.
55. ŠIMKUTĖ, Lidija. *Vėjo žvilgesys. Wind Sheen*. Vilnius: Petro ofsetas, 2003. 137 p.
56. TARVYDAS, Ramūnas. *From amber coast to apple isle: Fifty years of Baltic immigrants in Tasmania, 1948–1998*. Hobart: Baltic Semicentennial Commemoration Activities Organising Committee, 1997. 198 p.
57. TAŠKŪNAS, A. P. (ed.). *Lithuania in 1991: Selected readings*. Sandy Bay, Tas.: T.U.U. Lithuanian Studies Society, 1992. ISBN 0 646 09792 X.
58. TAŠKŪNAS, A. P. *Nereikalingų svetimžodžių rinkinys*. Sandy Bay, Tas.: Published by LSS, 1998. ISBN O 85901 786 9.
59. TAŠKŪNAS, A. P. *Developing a framework for Lithuanian studies in Australian universities*. A model for understanding the adoption, or non-adoption, of low demand language cour-

ses in higher education: Ph.D. thesis (Education). Hobart: University of Tasmania, 2002.

60. TAŠKŪNAS, A. P. *Lithuanian studies in Australia*: The case for low-demand language and cultural courses in higher education. Hobart, Tasmania: Tasmania University Union Lithuanian Studies Society, 2005. 214 p.

61. TAŠKŪNAS, A. P. Baltic immigrants. In ALEXANDER, A. *The companion to Tasmanian history*. Hobart: Centre for Tasmanian Historical Studies, University of Tasmania, 2005, p. 37–38.

62. TAŠKŪNAS, A.P.; DOYLE, J. W. (eds.). *Lithuania: A View from Australia*. Sandy Bay, Tas.: TUU Lithuanian Studies Society, 1991.

63. TAŠKŪNAS, A. P.; DOYLE, J. W. (eds.). *Lithuania at the Crossroads*: Selected Readings. (LP Volume 4). Sandy Bay, Tas.: TUU Lithuanian Studies Society, 1991.

64. TAŠKŪNAS, Simon. Promoting Lithuanian research in Australia. In: FENNELL, T. G.; JOHANSONS, H.A. (eds.). *Baltic studies in Australia*, Vol. 2. Melbourne: The Australasian section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1996, p. 186–190.

65. TAŠKŪNAS, Simon. *Torrens title system for Lithuania?*: Major research paper (Law/Commerce). Presented at the International Confe-

rence on Property Valuation and Investment in Central and Eastern Europe, Vilnius Gedimino Technical University, Feb. 6–7, 1997. Vilnius, 1997.

66. TAŠKŪNAS, Vincas J. The importance of Lithuanian ethnic identity during Russification: Paper presented at 9th AABS Conference, 27–28 September, 1997. In *Baltic Studies in Australia, III*. AABS, Adelaide, *in print*.

67. TAŠKŪNAS, Vincas. *The Church in occupied Lithuania*: An alternative political order? Major research paper presented at the 16th AABS conference on Baltic States at Indiana University, Bloomington, Indiana, USA, June 19–21, 1998.

68. TAYLOR, S. S. *Public participation and routinisation*: The decline and transformation of Lithuanian environmentalism. B.A. Honours Thesis (Sociology). Hobart: University of Tasmania, 1997.

69. VEŠČIŪNAITĖ, Aldona. *The fairfaced Edvinas is travelling to Mars*. Chicago: Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, AM&M Publications, 2006. 38 p.

70. WALDREN, S. *Lithuania*: The impact of the Stimson doctrine. Sandy Bay, Tas.: TUU Lithuanian Studies Society, 1993. ISBN O 85901 5475.

USING ENGLISH TO PRESERVE THE LITHUANIAN NATIONAL HERITAGE IN AUSTRALIA

ALGIMANTAS PATRICIJUS TAŠKŪNAS

Abstract

Until World War II, there were few Lithuanians in Australia. Their numbers were boosted when 10,000 Lithuanian refugees arrived in this country in the late 1940s and early 1950s.

Many congregated in the larger cities and

established the structures necessary for the preservation of their national identity. These structures included Lithuanian newspapers and books, weekend schools, choirs and folk-dancing groups, Lithuanian libraries, credit unions,

etc. All these initiatives were aimed at preserving the Lithuanian heritage, the “*lietuvybė*”, and were addressed at the Lithuanian-speaking newcomers. These former refugees were still passionately hoping for an early liberation of their homeland, especially in their early years in Australia.

At the same time, prompt assimilation of the European immigrants was in the forefront of the Australian Government’s policy. Most Lithuanians managed to meet the Government’s requirement without losing their “*lietuvybė*” – an interesting phenomenon that has been studied in its own right and needs further in-depth discussion.

In spite of the significant input by 10,000 Lithuanian migrants, however, the Australian population at large knew very little, or nothing at all, about Lithuania and its people. The Australian Lithuanians, aided by their Baltic colleagues, belatedly realised that it was not enough to document the Lithuanian identity and herita-

ge just in Lithuanian. All about the Lithuanians, and the other Balts, had to be made known to Australians, in English. As a short-term measure, new newspapers, bulletins, leaflets and media releases were produced in English, featuring the facts of the foreign rule in the Baltics. Books started appearing on similar topics.

In Australia today, some of the Lithuanian heritage continues to be recorded and published, in English. However, this work is carried out piecemeal and under difficult conditions. There is only one English-language Lithuanian journal in Australasia and in the whole Southern Hemisphere (*Lithuanian Papers*).

Over 30 English-language books published in Australia during the past 50 years describe Lithuania and its people. Some are devoted entirely to this topic. Others have merely a chapter or two on Lithuania. Whether lengthy or brief, a number of these volumes are of a high standard; but several others are erroneous and misleading.

Įteikta 2007 m. lapkričio mėn.